

VLAAMSE VERENIGING VOOR GASTRO-ENTEROLOGIE

DEEL 4

**Begeleiding bij een behandeling
met chemotherapie:
Algemene aspecten**

De proceduretekst die u hierbij elektronisch kan raadplegen is eigendom van de VVGE.

Betrokken tekst is auteursrechtelijk beschermd. Hij mag op geen enkele wijze, ook niet ten dele, worden opgeslagen (anders dan noodzakelijk om de tekst of webpagina te kunnen bekijken), gekopieerd, gewijzigd, gereproduceerd, openbaar gemaakt of gedistribueerd zonder de duidelijke schriftelijke toestemming van de VVGE.

Deze proceduretekst werd met de nodige zorg voor doeltreffendheid, volledigheid en juistheid opgesteld. Dit sluit niet uit dat hij onvolkomenheden kan bevatten.

VVGE, noch de auteurs van de proceduretekst, kunnen door derden aansprakelijk worden gesteld voor om het even welke rechtstreekse of onrechtstreekse schade bij wie dan ook naar aanleiding van het ter kennis nemen, toepassen of aanwenden van de in de proceduretekst voorkomende informatie en eventuele wijzigingen.

Alle vermelde informatie heeft daarenboven een louter algemeen karakter en is niet direct bedoeld voor individuele personen en concrete situaties. Alle verantwoordelijkheid berust steeds uitsluitend bij degene die de informatie betreffende de procedure gebruikt, op welke wijze ook.

Dr. Joris Arts, MD, PhD
AZ Sint-Lucas, Brugge

Dr. Veerle Casneuf, MD, PhD
Sint-Andriesziekenhuis, Tielt

Dr. Jochen Decaestecker, MD (coördinatie)
H.-Hartziekenhuis Roeselare-Menen

Dr. Stefan Delen, MD
Ziekenhuis Maas en Kempen, Maaseik-Bree

Dr. Koen Hendrickx, MD
OLV Ziekenhuis Aalst-Asse-Ninove

Dr. Els Monsaert, MD
AZ Maria Middelaes, Gent

Dr. Tim Rondou, MD
Sint-Jozefkliniek, Bornem-Willebroek

REVISIE

Prof. Dr. Marc Peeters, MD, PhD
UZ Antwerpen, Antwerpen

Prof. Dr. Chris Verslype, MD, PhD
UZ Leuven, Leuven

BEGELEIDING BIJ EEN BEHANDELING MET CHEMOTHERAPIE

Inleiding

Geachte mevrouw, mijnheer

Uw arts heeft samen met u beslist om te starten met chemotherapie, dit om een kwaadaardige aandoening te behandelen.

Bij het begin van uw behandeling willen wij u informatie aanbieden. Het is niet de bedoeling het gesprek tussen uzelf en de verpleegkundige of de dokter te vervangen, maar eerder om een uitgangspunt te bieden voor persoonlijke vragen.

Aarzel niet om bij elk probleem uw dokter, oncologieverpleegkundige, sociaal assistent, psycholoog of klinisch schoonheidsspecialist te contacteren. Zij zullen u graag helpen.

We raden U aan om al uw vragen te noteren in dit boekje. Dit kan dan als een geheugensteuntje dienen bij een volgend bezoek.

We hopen om samen met uw huisarts U zo goed mogelijk te behandelen.

Het oncologisch support team

Wat is chemotherapie?

Een behandeling met chemotherapie bestaat uit het toedienen van één of meerdere celremmende geneesmiddelen, cytostatica genoemd. De bedoeling van de behandeling is abnormale cellen te vernietigen of de groei ervan onder controle te houden.

Chemotherapie bestaat vaak uit een combinatie van verschillende celremmende geneesmiddelen. De naam van een behandeling wordt meestal afgekort met de beginletters van de gebruikte cytostatica. Chemotherapie wordt bij sommige patiënten gecombineerd met een heelkundige ingreep of met bestraling.

Elke behandeling wordt individueel bepaald in functie van het type tumor, de uitgebreidheid ervan, uw leeftijd en eventuele voorafgaande therapieën. Vandaar dat niet iedereen dezelfde geneesmiddelen krijgt toegediend en de frequentie van toediening verschilt. De dokter zal met u bespreken waarom deze behandeling voor u de meest geschikte is.

Uw huisarts wordt regelmatig geïnformeerd over uw behandeling en kan ook gevraagd worden om medicatie voor te schrijven of voor bloedafnames te zorgen.

Mogelijke nevenwerkingen

Chemotherapie beïnvloedt niet enkel abnormale cellen: de behandeling kan ook gezonde cellen beschadigen. Vooral de bloedcellen, de slijmvliezen van de mond en het maag- en darmstelsel, en de haarwortels kunnen gevoelig zijn voor de behandeling met cytostatica.

De nevenwerkingen die hierdoor optreden zijn dan ook het gevolg van de chemotherapie en niet van uw ziekte.

Sommige mensen hebben veel last van bijwerkingen, anderen merken er bijna niets van. De ernst van de bijwerkingen heeft niets te maken met het resultaat van de behandeling. Als er geen nevenwerkingen zijn, betekent dat niet dat de medicatie niet werkt. Als er wel nevenwerkingen zijn, wil dat niet zeggen dat ze wel werkt.

De nevenverschijnselen zijn meestal van voorbijgaande aard: ze verdwijnen als de behandeling wordt stopgezet.

Verwittig de oncologieverpleegkundige en uw dokter indien u veel last hebt van bijwerkingen: veelal kan adequate hulp een probleem verhelpen. Laat u niet beïnvloeden door verhalen van andere mensen. Iedereen reageert verschillend op chemotherapie.

Verder in het boekje vindt u een overzicht van mogelijke bijwerkingen.

Hoe wordt chemotherapie toegediend?

Er zijn verschillende manieren om chemotherapie toe te dienen.

De meest gebruikte zijn:

- **Inname via de mond** (tablet of capsule)

- **Inspuiting in een ader.**

De medicamenten worden via een infuus langzaam in de bloedbaan gespoten. Bij een langdurige behandeling, bij pijnlijke of prikkelende cytostatica of indien het aanprikken van een ader erg moeilijk is, kan men u voorstellen een aanpriksysteem in te planten (vb. Bard-port, Port-à-Cath (poortkatheter)): dit systeem wordt onder de huid geplaatst en bestaat uit een aanprikpoort die via een klein slangetje met een bloedvat wordt verbonden. Het plaatsen vereist een kleine ingreep via dagopname, maar zal het aanprikken erg vergemakkelijken.

Indien u tijdens de toediening van de medicatie via de ader of poort abnormale pijn of zwelling vaststelt ter hoogte van de naald, dan moet u onmiddellijk een dokter of een verpleegkundige verwittigen !

Dagindeling

De behandeling met cytostatica wordt meestal met tussenpozen uitgevoerd. U krijgt een 'kuur' van één of meerdere dagen waarna een rustperiode volgt. De dokter of verpleegkundige zal u uitleggen waaruit uw behandeling bestaat.

De meeste patiënten krijgen hun behandeling in het dagziekenhuis en keren dezelfde dag terug naar huis.

Telkens u naar het dagziekenhuis komt, zal u een dokter zien.

De verpleegkundige plaatst een waakinfluus. Afhankelijk van de bloedresultaten beslist de dokter hoeveel medicatie er mag toegediend worden. Soms gebeurt het ook dat de therapie uitgesteld dient te worden.

De cytostatica worden klaargemaakt in de apotheek onder speciale, veilige en steriele omstandigheden. Daarom duurt dit wat langer dan het klaarmaken van gewone medicatie. Pas wanneer de klaargemaakte medicatie op de afdeling komt, kan die toegediend worden.

Hoelang duurt de behandeling?

De totale duur van elke behandeling (aantal cycli, duur van elke cyclus) hangt af van de aard van de ziekte, de werking van de medicatie en van het bereikte resultaat. Om dit te kunnen beoordelen, worden er door uw arts regelmatig bijkomende onderzoeken voorgeschreven.

Wat met mijn vakantie?

Het is niet altijd mogelijk uw behandeling aan te passen aan uw vakantie: wanneer u van plan bent op vakantie te gaan, overleg dan eerst met de dokter vooraleer definitieve regelingen te treffen.

Verwittig dadelijk de dokter wanneer een vakantie reeds afgesproken werd: soms kan uw behandeling aangepast worden.

Wat met andere medicamenten?

Het is belangrijk dat u de dokter vertelt welke medicamenten en vitaminesupplementen u al gebruikt: het is daarom nuttig die medicamenten mee te brengen en te tonen aan de dokter.

Sommige medicamenten of 'natuurproducten' kunnen de werking van cytostatica beïnvloeden. Het kan soms noodzakelijk zijn om deze medicijnen te vervangen door andere.

Ook het melden van regelmatig alcoholgebruik is belangrijk i.v.m. interactie met sommige medicamenten.

Wat met nieuwe medicamenten?

Vertel aan elke arts, tandarts en pedicure die u nieuwe medicamenten wil voorschrijven dat u met cytostatica wordt behandeld.

Indien u hierover vragen heeft, raadpleegt u best uw arts.

Voedingsadvies

Een gevarieerde evenwichtige voeding is zeer belangrijk tijdens een chemotherapiebehandeling. Zelfs al weet u dat uw voeding uiterst belangrijk is, toch zullen er dagen zijn dat u niet zoveel kan eten als u zou moeten. Als uw eetlust klein is, kan u proberen meerdere, kleine maaltijden per dag te nemen. Profiteer van de dagen waarop u een goede eetlust hebt om de verloren maaltijden in te halen.

Speciale voeding is niet nodig als u voldoende eiwitten, vitamines en mineralen gebruikt. Kies dagelijks voedingsmiddelen uit de vier volgende categorieën:

1. Fruit en groenten
2. Gevogelte, vis en vlees
3. Graangewassen en brood
4. Zuivelproducten

Het is mogelijk dat uw voedingsgewoonten veranderen. Als u niet in staat bent om normale hoeveelheden te eten, is het belangrijk om uiterst voedzame voedingsmiddelen te kiezen. U kunt voedzame drankjes zoals milkshake of fruitsappen drinken of eens een tussendoortje zoals een droge koek, pudding, yoghurt nemen (liefst volle melkprodukten).

Tijdens de therapie kunnen smaakveranderingen optreden. Als dit het geval is, zoek dan een andere bereidingswijze voor uw voeding. Vlees kan eerst gemarineerd worden of een lekker sausje krijgen. Sommige mensen eten nu liever koud vlees en andere vervangen hun bestek omwille van de metaalsmaak door plastic bestek.

Wanneer je problemen hebt met je voeding, kan je dit bespreken met de verpleegkundige of uw arts. Zij kunnen u, als u dat wil, doorverwijzen naar een diëtist die u aangepast voedingsadvies kan geven. Zorg er voor dat u rond de periode van de chemotherapie voldoende drinkt (1,5 l extra) om een vlotte uitscheiding van afbraakproducten van cytostatica te bekomen. Water, appelsap, lichte thee, klare bouillon, ijs en soep zijn goede dranken.

Waar nodig zal de arts je inlichten bij de start van de behandeling indien je bepaalde producten moet beperken.

De volgende raadgevingen kunnen u eveneens helpen:

- Neem verschillende kleine maaltijden gespreid over de dag om het gevoel van een overvolle maag te vermijden.
- Drink niet of weinig voor of tijdens de maaltijd om te vermijden dat uw maag zich met vloeistof vult.
- Gebruik uw maaltijden op kamertemperatuur in plaats van heel warm of ijskoud.
- Voor u bruisende drank drinkt, moet u het gas laten ontsnappen.
- Eet in een rustige sfeer, neem uw tijd en kauw goed zodat kleine hoeveelheden tegelijk in uw maag terechtkomen.
- Eet bij misselijkheid droge snacks zoals beschuiten. Ze brengen uw ontregelde maag tot rust.
- Vermijd te grote maaltijden juist voor een behandeling.
- Blijf uit de buurt van geuren die u storen (zoals de geur van bepaalde voedingsmiddelen, sigaretten of parfums).
- Als etensgeuren u misselijk maken, blijf dan zo ver mogelijk uit de buurt van de keuken wanneer de maaltijd bereid wordt.
- Ga rusten na de maaltijd (halfzittend).
- Houd uw mond en tandvlees proper om elke infectie te voorkomen, laat eventuele tandproblemen op voorhand behandelen.
- Plan uw maaltijd in functie van de misselijkheid. Dwing uzelf niet om te eten omdat het etenstijd is.

Psychosociale begeleiding

Horen dat u kanker hebt, is een ingrijpende gebeurtenis. Heel wat gevoelens zoals angst, ongeloof, verdriet, onzekerheid, kwaadheid, ... komen naar boven. Ieder persoon kan hier anders op reageren.

Het nieuws van de diagnose en behandeling heeft ook een impact op uw familie, kennissen en vrienden. Hoe gaat u, samen met de mensen die u nabij zijn, om met de vele vragen en gevoelens die daarbij komen kijken?

1. Sociale dienst

De sociaal assistente komt regelmatig op de afdeling langs, maar u kunt haar/hem ook bereiken via de verpleegkundige, de arts en andere ziekenhuismedewerkers.

Aarzel niet om contact op te nemen bij vragen rond verplaatsingsvergoeding, haarprothese, sociale voorzieningen, thuishulp, verzorgingsmateriaal en diverse tegemoetkomingen.

Een aantal voorbeelden van vragen waarbij de sociaal assistente kan helpen:

- Heb ik recht op tussenkomst wanneer ik met eigen vervoersmiddelen naar de chemotherapie kom?
- Ik heb veel kosten ten gevolge van mijn ziekte. Waar kan ik terecht om een tegemoetkoming aan te vragen?
- Hoe zal mijn omgeving reageren op mijn ziekte? Met wie kan ik erover praten?
- Ik kan omwille van mijn therapie mijn huishoudelijke taken niet meer aan. Waar kan ik terecht voor hulp?
- Heb ik recht op sociale voorzieningen? Heb ik recht op een invaliditeitsuitkering?
- Hoe zit het met mijn hospitalisatieverzekering?

De sociale dienst kan u in de wirwar van bestaande instellingen en tegemoetkomingen wegwijs helpen. Ook gewoon even praten als het op bepaalde dagen moeilijk om dragen is, kan verlichting brengen.

2. Psychologische begeleiding

Naast de sociaal assistent maken psychologen deel uit van het Oncologisch Supportteam om u mee te begeleiden tijdens en na uw ziekteproces.

Zij willen u en uw omgeving de mogelijkheid bieden om over problemen die u ervaart te praten en u een aantal steunpunten aanbieden.

Een aantal voorbeelden van ondersteuning die kunnen aangeboden worden zijn:

- één of meerdere gesprekken waarbij u en uw omgeving uw verhaal kan doen. Het bespreekbaar maken van uw beleving rond de ziekte of andere problemen biedt de mogelijkheid om een zekere spanning weg te nemen en te voorkomen dat u het gevoel hebt geen verdere stappen te kunnen ondernemen om het leven voor u draaglijk te maken. Soms kan het gemakkelijker zijn met iemand te spreken die niet dicht bij u staat, zodat een aantal zaken bespreekbaar worden.

- zowel ondersteunende gesprekken als praktisch advies over hoe u met bepaalde zaken kan omgaan. Zij kunnen bijvoorbeeld samen kijken wat te doen tegen 'goed bedoelde' opmerkingen van anderen, hoe kan u de kinderen betrekken in het ziekteproces, ...
- het geven van relaxatieoefeningen en het aanleren van ontspanningsoefeningen, zodat u ze zelf thuis kan toepassen wanneer u spanning voelt.

Omdat het logisch is dat u met psychosociale problemen geconfronteerd kan worden als u kanker hebt, worden deze diensten spontaan aangeboden. Vandaar dat zowel de sociale dienst als de psycholoog systematisch bij iedereen langs komt voor een kennismakingsgesprek bij de start van uw behandeling. Dit is een gratis en vrijblijvend aanbod, u bent niet verplicht hierop in te gaan.

Uw verplaatsingen

Bespreek met uw dokter welke vervoerswijze voor u het meest aangewezen is. In het algemeen is het niet aangewezen dat u zelf een wagen bestuurt.

Sommige ziekenfondsen hebben voordelige regelingen voor het vervoer van hun leden. Meer informatie kan u bij uw ziekenfonds of de sociale dienst van het ziekenhuis krijgen.

Er is geen algemene regel i.v.m. terugbetaling van verplaatsingskosten. Na enkele behandelingen krijgt u een vervoersattest dat u voor eventuele terugbetaling kan aanbieden bij uw mutualiteit.

Redenen om dringend de dokter te waarschuwen

1. Tekenen van infectie

- Koorts boven de 38°C en/of koude rillingen
- Keelpijn
- Branderig gevoel bij het wateren
- Pijn in de mond, moeilijk en/of pijnlijk slikken

2. Andere tekens

- Kortademigheid
- Wondjes die langer dan een half uur bloeden
- Bloed in de urine en/of stoelgang
- Blauwe plekken zonder dat u zich pijn heeft gedaan
- Een opgezwollen arm of been
- Braken, langer dan 1 dag na toediening van de medicatie.

3. Bij aanhoudende klachten moet u uw huisarts verwittigen

- Diarree die langer dan 2 dagen duurt
- Geen ontlasting gedurende meer dan twee dagen
- Kortademigheid
- Plotselinge huiduitslag
- Elk ander verschijnsel waarvan u denkt dat het belangrijk kan zijn

Mogelijke bijwerkingen

1. Invloed op de algemene gesteldheid

Patiënten die met cytostatica worden behandeld voelen zich vaak moe en lusteloos. Soms zijn ze prikkelbaar, soms voelen ze zich moedeloos en door de omgeving uitgesloten.

Bij sommige patiënten neemt de seksuele belangstelling af.

Het is belangrijk dat familie en kennissen weten dat u door uw behandeling soms moeilijke periodes doormaakt. Vaak heeft u meer behoefte aan rust dan vroeger. Bouw dan ook in uw dagschema regelmatige rustpauzes in. Maar indien u wil, kan u gerust doorgaan met werken of met uw hobby's.

2. Invloed op beenmerg

Bloedcellen worden aangemaakt in het beenmerg. Witte bloedcellen beschermen ons tegen infectie, rode bloedcellen vervoeren zuurstof en bloedplaatjes zorgen voor de bloedstolling.

Al deze cellen zijn zeer gevoelig voor cytostatica en zullen in aantal verminderen:

1. Een vermindering van de witte bloedcellen verhoogt de gevoeligheid voor infecties. Vermijd daarom contact met mensen die een besmettelijke ziekte hebben of die verkouden zijn. Elke infectie vereist directe deskundige verzorging: raadpleeg daarom bij mogelijke tekenen van infectie (vb. koorts, keelpijn, branderig gevoel bij het wateren, diarree, ooginfectie,...) direct uw dokter.
2. Bij een vermindering van rode bloedcellen kan u zich moe voelen en ziet u bleek. In dat geval doet u er best aan een rustig tempo te volgen. Soms kan een transfusie of toediening van groeifactoren (medicatie die de aanmaak van rode bloedcellen stimuleert) nodig zijn.
3. Een vermindering van de bloedplaatjes geeft soms kleine paarse vlekjes in de huid. U krijgt gemakkelijker blauwe plekken en wondjes blijven langer bloeden. Wees daarom extra voorzichtig en tracht verwondingen te vermijden. Als u toch een wondje krijgt dat bloedt, druk het dan een tijdje stevig dicht.

Om de samenstelling van het bloed te kennen zal er vóór elke behandeling een bloedafname gebeuren. Wanneer blijkt dat het bloed zich nog niet voldoende hersteld heeft van de vorige toediening van de chemotherapie, kunnen verschillende maatregelen getroffen worden: soms kan een bloedtransfusie noodzakelijk zijn, moet de hoeveelheid cytostatica verminderd worden of dient de behandeling één of twee weken te worden uitgesteld. Bij sommige types van behandeling waar geen dosisvermindering of uitstel toegelaten is, wordt een medicament toegediend om de aanmaak van witte bloedcellen te stimuleren (groeifactor).

3. Invloed op het spijsverteringsstelsel

Vele patiënten voelen zich gedurende de behandeling misselijk of moeten braken. Dit komt echter niet voor bij elke behandeling. Om u te helpen kan de dokter u een middel voorschrijven dat misselijkheid tegengaat (Emend®, Kytril®, Zofran®, Litican®,...). Sommige middelen kunnen wel aanleiding geven tot ernstige constipatie en hoofdpijn. Probeer uitgebreide maaltijden te vermijden en vaker kleine maaltijden te gebruiken.

Sommige patiënten kunnen last krijgen van zweertjes in de mond of aan de mondhoeken.

Nuttig zijn in dit geval:

- Regelmatig mondspoelingen (6 x per dag) vb. met kamille oplossing of chloorhexidine (Perio-Aid® oplossing).
- Het regelmatig aanbrengen van vette zalf op de lippen (boorvaseline, cacaoboter, ...).
- Het zorgvuldig poetsen van de tanden (ook tandprothese) met een zachte tandenborstel en ont-smettende tandpasta.
- Verandering in de smaak of reuk komen eveneens regelmatig voor. Soms krijgen patiënten last van diarree of verstopping. Diarree kan door infectie of door chemotherapie. Constipatie kan door medicatie of door chemotherapie. Overleg met de dokter is dan nodig. Het voorschrijven van een geneesmiddel kan noodzakelijk zijn.

4. Invloed op het haar

Het is mogelijk dat één of meer van de toegediende medicamenten gedeeltelijk of gehele haaruitval veroorzaken.

Dit is vaak tijdelijk, en het haar zal bij de meeste mensen terug groeien als de behandeling stopgezet wordt, soms zelfs vroeger.

Wie zich een pruik of muts wil aanschaffen kan terecht bij de dokter of oncologieverpleegkundige voor richtlijnen in verband met de aankoop en een attest voor tussenkomst door de mutualiteit.

Een klinisch schoonheidsspecialiste staat ter beschikking.

5. Invloed op de huid

Sommige medicamenten kunnen de huid verkleuren. Hoewel hinderlijk voor de betrokkene, hebben deze verkleuringen geen betekenis.

Bij gebruik van bepaalde cytostatica ziet men frequent huid- en nagelafwijkingen. Toon dit aan de verpleegkundige.

Huiduitslag, een tintelend gevoel in vingertoppen en tenen moeten gemeld worden aan de dokter. Zonnebaden wordt afgeraden tijdens de chemotherapie. U gebruikt best ook een zonnecrème met hoge beschermingsfactor.

Sommige medicatie veroorzaakt roodheid en pijn aan handpalmen en voetzolen.

6. Invloed op vruchtbaarheid

De behandeling kan een invloed hebben op de vruchtbaarheid:

- Bij vrouwen kunnen de menstruaties onregelmatig worden of zelfs stoppen.
- Bij mannen kan het aantal zaadcellen in het sperma afnemen.

Het is erg belangrijk tijdens de behandeling en een tijdlang erna voorzorgen te nemen om een zwangerschap te voorkomen: informeer bij de dokter hoelang dit nodig is.

Bij sommige behandelingen is de onvruchtbaarheid tijdelijk, in andere gevallen definitief; bespreek dit tijdig met de dokter. Bij de vrouw kunnen voor de start van de behandeling eventueel eicellen worden afgenomen, bij de man zaadcellen, met het oog op latere fertilisatie.

Aanbevelingen voor patiënt en familie tijdens en na de behandeling met cytostatica

U bent gestart met een chemotherapie. Dit betekent dat U en uw familie tijdens en na uw behandeling rekening moeten houden met enkele voorzorgsmaatregelen. Deze zijn belangrijk om eventuele gezondheidsrisico's te vermijden.

Vanaf de start van de chemotherapie tot zeven dagen na de toediening van de chemotherapie moet u rekening houden met onderstaande raadgevingen!

Indien een thuisverpleegkundige de komende dagen bij u langskomt, is het belangrijk om deze informatie ook aan hen door te geven.

- Vermijd steeds contact met braaksel, urine, stoelgang en cytostatica.
- Familieleden die zwanger zijn of borstvoeding geven dienen extra maatregelen te nemen om contact met cytostatica te vermijden.
- Gebruik als patiënt indien mogelijk een persoonlijk toilet.
- Mannelijke patiënten plassen steeds zittend.
- Spoel het toilet tweemaal door met gesloten deksel.
- Gebruik wegwerphandschoenen en absorberend wegwerpmateriaal bij eventuele manipulatie van braaksel, urine, stoelgang en cytostatica.
- Bij risico op incontinentie: gebruik voldoende wegwerpincontinentiemateriaal.
- Gebruik wegwerphandschoenen bij de verdeling en toediening van orale medicatie (= via de mond).
- Neem de medicatie in zijn geheel in met voldoende water (1 glas water/inname).
- Hou wegwerptissues en plastic zak bij de hand (voorzorg in geval van braken).
- Gebruik wegwerphandschoenen bij het aanbrengen van cytostaticazalf of crème en bij het verwijderen van bevuilde onderleggers en verbanden.
- Alle gebruikte materialen verzamelen in een plastic vuilniszak en deze goed dichtknopen voor verwijdering.
- Was linnen dat bevuild is geraakt met braaksel, urine, stoelgang of cytostatica afzonderlijk.
- Spoel zo vlug mogelijk uw kledij/linnen met een koud spoelprogramma en was vervolgens zoals u gewoon bent.
- Wanneer het niet mogelijk is de kledij onmiddellijk in de wasmachine te stoppen, bewaar deze dan in een goed afgesloten plastic zak.